СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua(дата звернення: 05.10.2026).
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua(дата звернення: 05.10.2026)
3. Рибка Д. М., OSINT у забезпеченні національної безпеки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 91, т. 4. С. 431–437. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.59.
4. Кудінов С. С., Шехавцов Р. М. Правове регулювання використання OSINT та його результатів під час встановлення обставин кримінальних правопорушень. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2025. № 3. С. 126–133. DOI: https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-14.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17 (дата звернення: 05.10.2026).
6. Шевчук О. О., Моргун Н. С. Використання штучного інтелекту в оперативно-розшуковій діяльності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. № 1, т. 3. С. 95–100. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.15.
7. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17 (дата звернення: 04.10.2026).

Гетманенко Д.О., здобувач
Науковий керівник: Бондаренко Н. О.
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет,

МЕЖІ ДОПУСТИМИХ ОБМЕЖЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнної агресії та запровадження воєнного стану перед державою постає складне завдання – забезпечити належний рівень національної безпеки й обороноздатності, водночас дотримуючись конституційних прав і свобод людини. Специфіка цього правового режиму полягає в можливості тимчасового обмеження певних прав і свобод, передбаченої Конституцією України, за умови дотримання встановлених нею вимог. У зв'язку з цим важливого значення набуває з'ясування переліку прав, щодо яких допускаються обмеження, правових підстав їх запровадження та гарантій, що забезпечують захист прав людини навіть за умов воєнного стану.

Згідно зі статтею 64 Конституції України, обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина допускається виключно у випадках, визначених Основним Законом. Зокрема, під час дії воєнного або надзвичайного стану держава може запроваджувати певні обмежувальні заходи, обов'язково встановлюючи строк їх застосування. Разом із тим Конституція України закріплює вичерпний перелік прав і свобод, обмеження яких не допускається навіть за особливих правових режимів [1, ст. 64]. До цієї категорії основоположних прав і свобод належать рівність усіх громадян перед законом, можливість набуття громадянства, право на життя та повагу до людської гідності, свобода й особиста недоторканність. Вона також охоплює право громадян подавати індивідуальні та колективні письмові звернення, право на житло, гарантії захисту сімейних і шлюбних відносин, права дитини, можливість звернення до суду для захисту своїх інтересів і право на відшкодування завданої шкоди. До цієї групи належать і право бути поінформованим про власні права та

обов'язки, принцип незворотності дії законів у часі, право на професійну правничу допомогу, а також презумпція невинуватості й гарантія не свідчити проти себе, членів сім'ї та близьких родичів. [1, ст. 24-29, 40, 47, 51-52, 55-63].

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» розглядає воєнний стан як особливий правовий режим, який передбачає надання органам державної влади, військовому командуванню та військовим адміністраціям додаткових повноважень, необхідних для відсічі збройної агресії, а також можливість тимчасового обмеження конституційних прав і свобод із зазначенням строку їх дії [2, ст. 1]. При цьому указ про введення воєнного стану має містити вичерпний перелік прав і свобод, які тимчасово обмежуються, та строк дії відповідних обмежень [2, ст. 6].

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 було визначено, що на період дії воєнного стану можуть тимчасово обмежуватися права і свободи, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44 та 53 Конституції України [3]. Отже, запровадження воєнного стану саме по собі не передбачає автоматичного скасування чи припинення дії всіх конституційних прав і свобод людини. Їх обмеження допускається лише стосовно тих прав, щодо яких така можливість передбачена законодавством, у межах, обумовлених необхідністю здійснення заходів воєнного стану, та протягом установленого періоду.

Зокрема, за таких обставин можуть запроваджуватися обмеження щодо недоторканності житла, таємниці листування та інших форм кореспонденції, права на приватне й сімейне життя, свободи пересування, свободи думки та слова, права на проведення мирних зібрань, права власності, права на працю, права на страйк і права на освіту. Проте можливість застосування таких заходів не надає державним органам необмежених повноважень. Будь-яке втручання у сферу прав і свобод має ґрунтуватися на законі, переслідувати легітимну мету, бути обмеженим у часі та відповідати характеру й рівню наявної загрози.

Особливу роль у встановленні допустимих меж такого втручання відіграє принцип пропорційності, який передбачає необхідність дотримання балансу між потребами державної безпеки та захистом прав людини. Конституційний Суд України у своїх правових позиціях підкреслює, що запровадження воєнного стану не усуває дії основоположних засад конституційного ладу. Верховенство Конституції, принцип верховенства права та повага до прав і свобод людини залишаються обов'язковими орієнтирами для діяльності держави навіть за умов збройної агресії та інших надзвичайних обставин [4]. Оцінюючи допустимість обмеження, необхідно враховувати його інтенсивність, територію та строк застосування, а серед можливих заходів обирати найменш радикальний засіб, який дозволяє досягнути легітимної мети [4].

Особливо важливо, що Конституційний Суд України у Рішенні від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024 звернув увагу на неможливість обмеження в умовах воєнного стану права на свободу та особисту недоторканність, права на судовий захист, презумпції невинуватості та права на захист. Водночас Суд зазначив, що державне втручання у сферу прав, які не підлягають обмеженню, може бути допустимим лише за умови виправданості та домірності обраних законодавцем засобів і за умови збереження сутності відповідного права [4].

Міжнародно-правові норми передбачають особливий порядок застосування обмежень прав людини в умовах надзвичайних обставин, вимагаючи їх чіткого обґрунтування та суворого дотримання встановлених меж. Відповідно до статті 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, держави можуть тимчасово відступати від виконання окремих зобов'язань лише в обсязі, об'єктивно необхідному з огляду на виняткову серйозність ситуації. Водночас такий відступ не може поширюватися на основоположні права, захищені Пактом навіть за надзвичайних обставин [5]. Подібний підхід закріплено у статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка допускає відступ від окремих зобов'язань лише в умовах війни або іншої надзвичайної ситуації, що загрожує життю нації, та лише в межах, яких суворо вимагають обставини [6].

Отже, допустимість обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану визначається дотриманням низки ключових принципів, зокрема законності, тимчасовості, правової визначеності, необхідності, пропорційності та наявності легітимної мети. Запровадження воєнного стану не надає державі необмежених повноважень щодо втручання у сферу прав людини та не може виправдовувати свавільне звуження їхнього змісту. Застосування спеціального правового режиму має ґрунтуватися на пошуку рівноваги між забезпеченням національної оборони та дотриманням людської гідності, належним здійсненням правосуддя й збереженням основоположних гарантій прав і свобод. Таким чином, навіть за умов збройної агресії Конституція України залишається визначальним правовим орієнтиром для оцінювання правомірності дій держави. Відповідно, будь-яке обмеження прав людини повинно мати належне правове обґрунтування, бути об'єктивно необхідним і відповідати рівню загрози, для подолання якої воно запроваджується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397

4. Рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024. URL: https://ccu.gov.ua/node/17473

5. International Covenant on Civil and Political Rights. United Nations, 1966. Article 4. URL: https://www.ohchr.org/

6. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Article 15. URL: https://www.echr.coe.int/

Грибан В.С.
Науковий керівник: Кучменко Віталій Олександрович
доктор наук з державного управління,кандидат економічних наук, доцент,
Державного університету «Житомирська політехніка»

ВИЗНАННЯ ДЕРЖАВИ ТЕРОРИСТИЧНОЮ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТА ЮРИДИЧНИХ НАСЛІДКІВ У ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Визнання держави терористичною порушує питання про здатність правової політики перетворювати політичну оцінку на дієвий механізм захисту національної безпеки. Для України принциповим є визначення додаткового юридичного значення такого статусу за наявності законодавства, яке вже допускає санкції за загрози суверенітету та сприяння терористичній діяльності. Мета дослідження – встановити співвідношення цього визнання із санкційними рішеннями та міжнародно-правовою відповідальністю, обґрунтувати напрями вдосконалення відповідного регулювання. Застосовано формально-юридичний і порівняльно-правовий методи.

В українському праві поняття «держава-терорист» має нормативне закріплення. Закон України від 22 травня 2022 року № 2265-IX охоплює ним державу, яка вчиняє терористичні акти або акти міжнародного тероризму відкрито, використовуючи власні збройні сили чи інші збройні формування, або приховано, через формування, що діють від її імені та/або в її інтересах [1, ст. 1]. Отже, дослідницька проблема полягає у співвідношенні нормативного визначення та механізмів реалізації його наслідків. Саме визначення ще не встановлює порядку застосування кожного конкретного обмеження.